

Om Rejseunderstøttelsen til H. C. Andersen i 1841.

Nogle Breve og et Par Aktstykker.

Ved H. G. Topsøe-Jensen.

To Gange modtog H. C. Andersen Rejseunderstøttelse fra Fonden ad usus publicos. Medens det første Stipendium (af 13. April 1833), der satte Andersen i Stand til at foretage den store Udenlandsrejse til Paris, Schweiz og Italien 1833—34, udførligt omtales i »Mit Livs Eventyr« og i Edv. Collins Bog »H. C. Andersen og det Collinske Huus« (1882) — det betød jo selve Vendepunktet i Digterens Liv — har det næppe været synderligt paaagtet tidligere, at Fonden endnu engang skulde virkeliggøre en af Andersens store Rejseplaner. Imidlertid: var Andersens næste Ansøgning om Rejseunderstøttelse ikke blevet bevilget af Kongen 2. Februar 1841, havde han maattet opgive sin Rejse til Orienten, og »En Digters Bazar«, maaske hans ypperste Arbejde ved Siden af Eventyrene, var aldrig blevet skrevet.

Dette andet Stipendium nævner »Mit Livs Eventyr« ikke. I Collins Bog hedder det blot i en Parentes til Omtalen af Rejseunderstøttelsen i 1833: »og i Januar 1841 fik han endvidere 600 Rdl.« (S. 180). Ansøgningen til Kongen og dens Skæbne berøres kort i Andersens Breve til Henriette Wulff af 10. Februar og 2. Marts 1841 (»Breve fra Hans Christian Andersen, udg. af C. St. A. Bille og Nikolaj Bøgh«, II, 1878, S. 18 og 23), lidt udførligere i et Brev til Edvard og Henriette Collin den 20. Januar 1841 (»H. C. Andersens Brevveksling med Edvard og Henriette Collin, udg. af C. Behrend og H. Topsøe-Jensen«, I, 1933, 305—306). Sagens Aktstykker skal derfor meddeles her; Brevene samt Andersens Almanaker og Dagbøger findes i de Collinske Samlinger, Det kgl. Bibliotek, Resten i Fonden ad usus publicos' Arkiv, Rigsarkivet.

Forhistorien kan fortælles i faa Ord. Andersen var den 31. Oktober 1840 rejst fra København midt under Indstuderingen af Tragedien »Maurerpigen«, der allerede havde voldt ham store Ærgrelser og bl. a. fremkaldt et aabent Brud med det heibergske Hus, idet Fru Heiberg nægtede at udføre Stykkets Hovedrolle, som var skrevet specielt for hende. Det var almindeligt bekendt, at Digteren havde Planer om at besøge Grækenland og Konstantinopel. Saa tidligt som 30. Juni 1840 kunde man læse i »Dagen«: »I disse Dage har H. C. Andersen gjæstet sin Fødestad Odense, hvorfra han efter Indbydelse af Hs. Exc. Grev Moltke idag er afreist til Glorup, hvor

han lægger sidste Haand paa sin nye Tragedie »Maurerpigen«. Hvis dette Stykke gjør Lykke, vil den geniale Digter, efter Forlydende, for de Penge, det indbringer ham, gjøre en Reise enten til Constantinopel eller Spanien« (cit. i Carl S. Petersens Udgave af J. L. Heibergs Poetiske Skrifter, III, 1932, 360—61). Og efter Afrejsen hed det i samme Avis 4. November: »Digteren H. C. Andersen, som i denne Tid er afreist til Italien, agter derfra at begive sig til Grækenland, samt at besøge Constantinopel og Østerlandets øvrige Hovedstæder, for practisk at studere den østerlandske Poesi ved Kilden selv«. Ideen havde vakt Opsigt og blev sikkert mødt med almindelig Skepsis — Turen laa jo udenfor de sædvanlige Turist-ruter — og Heiberg skyndte sig at slaa komisk Mønt af den paa det noksom bekendte Sted i »En Sjæl efter Døden«, der udkom i »Nye Digte 1841« den 21. December 1840 — netop den Dag, da Andersen sad i Rom og skrev paa sin Ansøgning til Kongen. Han var indtruffet her den 19. December, og da hans Forventninger til »Maurerpigen« efter alt, hvad der var foregaaet inden hans Afrejse, just ikke var de største — han drømte karakteristisk nok i Florents, at Stykket var blevet udpebet (Dagbogen, 13. December 1840) — har han straks efter Ankomsten været betænkt paa at skaffe sit i økonomisk Henseende kun løst funderede Rejseprojekt en sikrere Basis:

[Rigsarkivet. Fonden ad usus publicos. Rejseunderstøttelser 1841].

Allernaadigste Konge!

Da jeg ved min Afreise havde den Lykke at fremstille mig for Deres Kongelige Majestæt var De, som altid, mig mild og god. Deres Majestæt spurgte, om jeg havde søgt nogen Slags Understøttelse til min Reise; jeg svarede nei, og fortalte, at jeg reiste dels for den lille Sum jeg havde henlagt af Honoraret for Mulatten, dels for hvad jeg mueligviis fik af Theatret efter Opførelsen af min nye Tragedie og at jeg saaledes frygtede, at jeg selv under de gunstigste Omstændigheder ikke kunde blive et Aar ude, end sige komme til Sicilien og Grækenland. »Ja saa faae vi nok see til at løse Dem hjem«, var Deres Majestæts kongelige, milde Ord. Jeg vovede da at bede Deres Majestæt tillade mig fra Udlandet, før jeg kom i nogen Penge-Forlegenhed, at turde søge om et Par hundred Species, og min allernaadigste Konge svarede mig saa naadigt og mildt at jeg troer at jeg vel tør fordristige mig til, i dybeste Underdanighed at henvende mig her til min Konge selv!

Af et Brev dateret Kjøbenhavn den 5. December erfarede jeg igaar at mit Stykke endnu ikke er bragt paa Scenen, det seer altsaa langvarigt ud med at erholde Honoraret, og dette vil, selv under de gunstigste Omstændigheder kun skjænke mig et meget kort Ophold paa Sicilien; nu er det mit inderligste Ønske, for at komme did hen i en god Aarstid at tage med Dampskibet fra Neapel i Begyndelsen af Marts, men det vover jeg imidlertid ikke at gjøre før jeg veed hvad jeg har at reise for.

Det vil altsaa nu ganske beroe paa min ædle Konges Naade hvor langt jeg skal komme og hvortlænge jeg kan være ude. Med Guds Hjælp skal jeg i et nyt Arbeide vise god Frugt af min Reise og saaledes blive Deres kongelige Majestæts Naade nogenlunde værdig. Gud vel-signe og bevare min milde Konge!

i dybeste Underdanighed

H. C. Andersen.

Rom den 22. December 1840.

Ansøgningen blev givet i de bedste Hænder. Andersen indsendte den ikke direkte, men lagde den i et Brev til sin faderlige Velgører, Konferensraad Jonas Collin:

Rom den 21. December 1840.

Min kjære gode Fader!

Med dette Brev følger et til Ingeborg¹⁾, vil De læse det, jeg skrev det igaar og har deri fortalt min Reise til Rom og min Ankomst her. Hverken i Caffè græco eller paa Posthuset var endnu i Dag indtruffet Brev til mig; jeg besluttede imidlertid at vente rolig til Nytaar, men i Eftermiddag viser A d a m M ü l l e r²⁾ mig i et Brev han fik i Dag, at endnu den 5te December var ikke Maurerpigen opført; jeg finder det derfor raadeligst strax i Aften at skrive Dem til og med dette Brev at sende min Ansøgning til Kongen, som De nok først læser og siden besørger. Bedst havde det vel været, at jeg havde kjendt mit Stykkes Skjæbne og da stilet Ansøgningen derefter, men vente til Maurerpigen nu gaaer, og jeg faaer det at vide, det vil blive for langvarigt vil jeg ikke være paa Hjemveien igjen istedet for længer bort. Efter den fornuftigste Reiseplan maatte jeg forlade Rom den 22. Februar og reise til Neapel hvor jeg efter et Ophold af 14 Dage tog til Sicilien, thi ellers vil for en videre Reise Aarstiden blive for heed; men jeg kan ikke reise videre før jeg veed hvorledes det staaer sig med mine Penge-Sager. Jeg vil derfor her sætte mere ud fra hinanden hvad jeg alt antydede for Dem i mit sidste Brev til G o t t l i e b³⁾. (det blev sendt fra Mantua).

Dersom mit Stykke ikke [er] spillet og har vundet Bifald naar dette Brev kommer til Dem, vil De da ikke see at hjælpe paa mig. H. P. Holst fik af Holtens⁴⁾ et Creditiv langt over den Sum han havde udbetalt og det manglende skal erstattes ved det Tillæg han, *in spe*, venter af Fondet, samt med hans egne Midler; kunde jeg nu ikke ogsaa mod det jeg (*in spe*) erhoder af Regjeringen og rimeligviis for Maurerpigen, erholde et Creditiv tilsendt, saaledes at jeg fik det *senest til midt* i Februar, (f. Ex. senest den 15de). Jeg yttrede hjemme for Dem Tanken om at erholde 300 Species af Regjeringen og De syntes ei at betvivle Muligheden; jeg maa for Maurerpigen erholde mellem 100 Species, og 400 Species. Skulde De nu ikke, dersom Stykket ei er gaaet og Kongen og Vedkommende trække det ud med Resolutionen kunde skaffe mig et saadant omtalt Creditiv lydende paa 400 Species. Skriv mig endelig strax til herom. Kan De imidlertid bringe det istand at jeg faaer af Fondet og at mit Stykke har givet mig et godt Udbytte, da lad det Hele komme paa Creditivet; dette maa lyde paa Neapel, Palermo, Athen, Triest, Wien, Marseillie, Paris. Jeg ønsker alle disse Steder, da jeg ikke veed hvorledes jeg kan lægge

min Reiseplan og det koster jo ikke noget, uden der hvor jeg hæver Pengene (Ikkesandt?) — Dette mit Brev erholder De rimeligviis, de første Dage af Januar, maaske den 6te^e), det bringe da min sønlige kjærlige Hilsen! min Tanke vil den Dag ret levende være i Hjemmet; Gud lad os Alle beholde Dem længe, saaledes, som De er! —

— — —
Rom den 22. December 1840.

Før jeg sender Brevet afsted, endnu et Par Ord; — med 400 Species, som sagt kan jeg komme til Grækenland, med det Halve, kun til Sicilien; lad mig endelig snarest mueligt høre derom og kan De — Villien veed jeg har De — da faaer jeg det høieste Creditiv paa *eengang* der kan skaffes mig. Lev vel!

Deres sønligt hengivne

H. C. Andersen.

Men da Andersen skrev dette Brev, var hans Stykkes Skæbne allerede afgjort. »Maurerpigen« opførtes første Gang 18. December 1840 og gjorde ingen Lykke; det henlagdes efter kun tre Opførelser. Allerede 22. December — Dagen efter anden Opførelse — meddelte Jonas Collin selv Andersen denne Jobspost (Brevet trykt i »Breve til Hans Christian Andersen, udg. af C. St. A. Bille og Nikolaj Bøgh«, 1877, S. 114—15). Meddelelsen naaede ham 8. Januar 1841 midt i en frygtelig Tandpine-Periode og efter en særlig ond, søvnløs Nat. Dagbogen fortæller om Modtagelsen: »Brev fra Faderen, da det var fra ham og ei fra Eduard, frygtede jeg nok det var saa, Maurerpigen har ei gjort Lykke, og gaaer kun 2 Gange. Landsmændene spurgte mig om hvad Brevet mældte, og jeg maatte sige dem det. — Hele Dagen Hals og Tand-Smerter. Skrevet Brev til Faderen og til Mad. Holst^e); opgivet Reisen til Constantinopel og Grækenland. Hjemme og syg; læser Ingemanns Prinds Otto«. Andersens Brev er da ogsaa præget af sort Mismod:

Rom den 8. Januar 1841.

Min kjære Fader!

I forgaars, den 6te Januar, begyndte jeg paa et Brev til Dem, for saa meget jeg kunde, da at underholde mig med Dem den Dag der er os af saa megen Betydning! ret i mit Hjerte bad jeg til Gud for Dem og for os Alle, som hænge fast ved Dem. Imidlertid, ved nu at gjennemlæse det Skrevne fandt jeg det saa veemodigt, at jeg har revet det itu og begynder et nyt Brev. Jeg var febersyg da jeg skrev hiint Brev, nu har imidlertid mit Befindende taget en bestemtere Character og det er altid noget! Veiret har her, i de sidste Dage været en evig Skylnegn og en slappende Scirocco; jeg vilde benytte Tiden aligevel, gik ud og paadrog mig en stærk Forkjølelse; det er nu Halspine og en Gigt i Tænderne, som jeg aldrig har prøvet den; i mit Værelse, hvor der er Steengulv og Træk, som i alle Huse her i Rom, bliver det ikke saa let bedre. I Nat var det en Nat for mig, som jeg aldrig har oplevet den! En saadan Tandpine kan næsten gjøre vanvittig; først i Dagningen sov jeg en Smule; stod op henad

Formiddagen og søgte hen i Caffè græco, da Posten i to Dage, formedelst Snee i Bjergene, er udeblevet; jeg kom der hen og fik Deres Brev. Aldrig ere mine Drømme om Natten saaledes truffet ind, som denne Gang; jeg var forberedt paa det, eller maaske jeg er saa udpint af Tandsmerte at jeg med megen Rolighed har læst Deres Brev Tak fordi De skrev strax! jeg vil her sende et Par Ord med til Mad: Holst, vil De slaae en Convolut derom og sende hende dem; beed Eduard⁷⁾ takke Hartmann og sige ham at jeg meget snart skal skrive ham selv til. Det bedrøver mig meest at han igjen har spildt en smuk Musik paa et forkasteligt Arbeide⁸⁾, jeg kan kun love ham at jeg aldrig skal give ham ny Anledning. Vil De sige Ryge, Regisseurerne og hvem De *tilfældigviis* træffer paa, og som har taget sig af mit Stykke, en hjertelig Tak fra mig. — De skriver ikke hvor mange Piber der har været! siig mig det kun! dog det fortæller vel Eduard mig. Hvad jeg ved et uheldigt Forsøg taber hos dem der Hjemme veed jeg! — Heiberg⁹⁾ har altsaa været klartseende, jeg er det desværre ikke, uden maaskee i eet — min Fremtid! — Omtrent i disse Dage maa De have faaet et Brev jeg skrev fra Rom den 22. December, netop samme Dato, da De skrev Deres; jeg hørte da af Adam Müller at Maurerpigen ei var opført og jeg sendte da i Deres Brev en Ansøgning til Kongen, et gunstigt Resultat af denne er altsaa nu min eneste Tilflugt, thi Honoraret for Stykket, der rimeligviis ingen Afsætning har i Boghandelen, gaaer ganske til at dække min Skrædderregning, som De jo har betalt. Hvad jeg tidligere har skrevet til Dem om, Mueligheden at erholde, gjennem Fondet, fra Kongen 300 Species, lægger jeg Dem nu dobbelt paa Hjertet, uagtet naar jeg ikke ved denne Hjælp og fra mit Stykke kunde faae 400 Species kan jeg ikke begynde den Reise, hvorfor jeg er her i Rom, at gaae til Grækenland og Constantinopel; — et stort aandeligt Udbytte havde jeg ventet af denne Reise, men rimeligviis maa den ganske opgives; dog *Noget* faaer jeg da sandsynligviis, men dette *Noget*, det *høieste*, kan og vil De see at bringe mig dette paa et Creditiv, som jeg kan erholde her i Rom før den 22. Februar, thi efter dette maa jeg da lægge min Reise-Plan, hvorledes jeg skal lægge Veien hjem. Den 23. Februar er jeg alt paa Veien til Neapel, thi da er Alt dødsstille i Rom, faaer jeg intet Creditiv, da bliver jeg kun 14 Dage i Neapel og reiser til Søes til een af de nordlige italienske Havne og er da — snart i Danmark! — Jeg veed en Deel der hjemme, der ville more sig over denne Reise til — Grækenland! — Et Brev er over 17 Dage om Reisen her til og er der nu Iis i Beltet og senere Snee paa Alperne kan Tiden være længer, derfor skriv *saa snart De kan* efter at have faaet dette Brev og send mig det Høieste der kan saa snart bringes til Veie, dog uden at jeg siden kommer i stor Gjæld.

— — —
 Mig er Rom ingen god By; sidste Gang jeg var her fik jeg netop paa denne Tid Underretning om min Moders Død¹⁰⁾ og et andet Brev¹¹⁾ der gjorde mig mismodig den hele Tid her. Nu Sygdom og mit Stykkes Udpibning! Tilgiv mig hvad Sorger jeg har bragt Dem og Deres! Lev vell!

Deres sønlig hengivne
 H. C. Andersen.

Rom den 9. Januar 1841.

Først i Dag, efter at have oppebiet Postens Ankomst, der intet Brev bragte fra Eduard, sender jeg dette afsted. Denne sidste Nat

har været mig ligesaa skrækkelig, som den forrige! jeg har i Dag Feber af Smerte og Landsmændene, der ere meget kjærlige og gode mod mig have viist mig al Deeltagelse, jeg forsøger nu Fodbad og spanske Fluor — før De faaer dette Brev maa jeg være rask!

Hvad det forventede Creditiv angaaer, *noget* maa jeg have! da beder jeg, at er Creditivet *under* 200 Species, da skal det lyde paa Livorno, Triest, Vien og Paris. Er derimod det Umuelige mueligt — og jeg faaer over 200 Species, vil De da lade tilføie Athen, men, som sagt lad mig endelig faae Brev dermed før 22. Februar, thi ellers maae jeg med de Penge jeg har efter et kort Ophold forlade Neapel og kan ei engang tænke paa Sicilien. Lev vel min eigode kjære Fader! hils dem Alle

Deres trofaste
Andersen.

Imidlertid var Andersens første Brev med Ansøgningen kommet til København, og Jonas Collin gav i sit Svar Besked om, hvorledes Sagerne stod:

København 23. Januar 1841.

De er vel skrækkelig utaalmodig for at erfare noget om Deres Ansøgn. og derfor skriver jeg i Dag. Dagen efter at jeg fik Ansøgn. skulde jeg til Kongen, jeg tog derfor Ansøgn. med mig og leverede ham den. Han yttrede intet bestemt. Hvorfor havde De i Ansøgn. til Kongen bedet om 200 Sp. og i Brevet til mig nævnet 400 Sp. som den Sum De behøvede? Imidlertid er Sagen ikke endnu afgjort, men jeg tvivler meget paa at De faaer mere end 200 Sp. (uagtet jeg nævnte for Hs. Majest. at De behøvede 400 Sp. hvis De skulde komme til Grækenland). Maatte De kun faa de 200 Sp. thi Ansøgningernes Mængde tiltager bestandig. De skriver, at Holst har faaet et Creditiv fra Holten. Ja, det er en ganske privat Velvillighed af Holten mod Holst, formodentlig fra Holst' Stilling som forhenv. Lærer ved Efterslægtsselskabets Realskole, som Holten altid har interesseret sig meget for, tildeels med ikke ubetydelige private Opoffrelser. Det er saaledes uden Følge for Andre.

Under disse Omstændigheder frygter jeg meget for, at De maa lade Reisen til Grækenland fare. Maaskee har De allerede opgivet Ideen? Honoraret for Maurerpigen har jeg ikke endnu faaet; deraf skal Witzke¹²⁾ have 186 r. Jeg har erindret Rindom¹³⁾ derom, men det var, sagde han, endnu ikke bestemt; det er vel Abonnement og Tidsberegningen som ikke harmonere med en Smule Velvillighed for Forfatteren. Med Theatret skal det forresten see traurigt ud; af nyt kommer intet frem. Jeg kommer der sjælden . . .

Saasnaert jeg hører noget om Deres Ansøgn. skal De, med Guds Hielp, høre fra mig.

Ansøgningen var imidlertid blevet oversendt fra Kongen til Fonden ad usus publicos:

[Rigsarkivet. Fonden ad usus publicos. Rejseunderstøttelser 1841].

Vedlagte af Candidatus philosophiæ H. C. Andersen, i Rom, allerunderdanigst indsendte Ansøgning, om Understøttelse til Fort-

sættelse af hans Reise i Udlandet, ville Vi allernaadigst have Vor Direction for Fonden ad usus publicos tilstillet, for derover at nedlægge særskilt allerunderdanigst Forestilling.

Befalende Eder Gud!

Givet i Vor Residentsstad Kjøbenhavn d. 15de Januar 1841.

Christian R.

Indenfor Fonden havde Andersen yderligere en værdifuld Støtte, idet hans nærmeste Ven, Assessor Edvard Collin siden 1832 var dens Sekretær. Afgørelsen trak dog endnu i Langdrag, som Jonas Collins næste Brev viser:

Kiøbenh. d. 29. Januar 1841.

Fra Theatercontoret fik jeg i Dag følgende Notice: Efter Regulativet¹⁴⁾ tilkommer Andersen efter første Forestilling 100 r. De 3 Forestillinger gave i alt 642 r. 48 s. Deraf $\frac{1}{8}$ Deel til Forfatteren er 107 r. 8 s. Med Hensyn til den ringe Indtægt har Hs. Majest. paa Directionens Forestilling bevilget Dem en extraordinair Godtgjørelse af 100 r., saa at De faaer ialt 307 r. 8 s. Af disse har jeg betalt Witzke 186 r. altsaa 121 r. 8 s. tilbage. Hvormeget De faaer af Kongen, kan jeg ikke sige noget om. Møsting har været syg en 14 Dages Tid, og derved er det giort umuligt for Edvard at faae Sagen afsted. Inden den 22. Febr. vil De følgelig ikke faae noget Resultat. Af Reisen til Grækenland bliver der da sandsynligviis intet, og derover sørger jeg ikke, thi Gud veed hvad De vil *der*. —

Jeg vilde i Morges (*den 30. Januar*) have søgt Audients hos Hans Majest. og da tillige, hvis det havde ladet sig giøre, talt om Deres Sag, men Kongen tog paa Jagt, og altsaa blev der ingen Audients. At De skal faae Brev enten fra Edvard eller mig, saa snart vi faae Penge til Dem, kan De være vis paa.

— — —
Slaae nu de græske Reisegriller af Hovedet — Jeg troer, De gjorde bedst i at komme hiem saasart som muligt.

Men endelig forelaa Resultatet da. 1. Februar afgik Fondens Forestilling til Kongen, konciperet af Edvard Collin, underskrevet af Direktionens Medlemmer, Gehejmraad Møsting og Finansministeren Lensgreve A. W. Moltke til Bregentved. Ved de i Virkeligheden Sagen ret uvedkommende Momenter, der anføres til Støtte for Andragendet, giver den et morsomt Indblik i svundne Tidens patriarkalske Styresæt:

[Rigsarkivet, Fonden ad usus publicos, Allerunderdanigste Forestillinger samt Kongel. Resolutioner og Rescripter 1839—1842].

No. 154 1841.

Allerunderdanigst Forestilling. .

Ved allerhøieste Rescript af 15. Januar dette Aar har Deres Majestæt allernaadigst paalagt undertegnede Direction at nedlægge særskilt allerunderdanigst Forestilling i Anledning af Cand. philo-

sophiæ H. C. Andersens vedlagte Ansøgning om Understøttelse til Fortsættelse af hans Reise i Udlandet. — I den Anledning tillader Directionen sig allerunderdanigst at yttre Følgende:

Andersen har, som Deres Majestæt bekjendt, tidligere foretaget en Udenlandsreise med Kongelig Understøttelse, nemlig ifølge Kongelig Resolution af 13. April 1833: 600 Rbd. aarlig i 2 Aar, hvortil der i Aaret 1834 bevilgedes ham et Tilskud af 200 Rbd. — Det tør imidlertid ikke lades ubemærket, at en anden Digter, som paa samme Tid havde Kongeligt Reisestipendium, nemlig Candidat Hertz, havde af Fonden erholdt 800 Rbd. aarlig i 2 Aar, og ligeledes senere fik et Tilskud af 400 Rbd. — Med Hensyn til hvad der forøvrigt kan tale for Andersens nærværende Andragende, skal Directionen allerunderdanigst oplyse Følgende. — Andersen tiltraadte denne Reise med en Sum han ved Flid og Oekonomie havde sammensparet, nærmest ved Indtægten af hans Drama »Mulatten«. Det heldige Udfald af dette Arbeides Fremstilling paa Scenen, som bragte ham den ikke ubetydelige Indtægt af 800 à 1000 Rbd., lod ham haabe en lignende Indtægt af hans sidste dramatiske Arbeide »Maurerpigen«; paa dette Haab var hans Reiseplan og Beregning grundet, og denne er nu aldeles tilintetgjort ved det ikke heldige Udfald, da han kun har erholdt circa 300 Rbd. — At han derfor nu befinder sig i stor Forlegenhed, at hans kjæreste Ønske, paa denne Reise at kunne besøge Grækenland derved maa blive uopfyldt, er Direktionen meddeelt ved Conferentsraad Collin, som derhos, ifølge de Oplysninger, han ved et i disse Dage ankommet Brev fra Andersen har modtaget, har erklæret, at dennes Reiseplan, selv i en mindre Udstrækning, ikke vil kunne realiseres uden en Hjælp af 2 à 300 Species.

Med Hensyn til det her allerunderdanigst Anførte, maa Directionen i dybeste Underdanighed henstille dette Andragende til

Deres Majestæts allernaadigste Resolution.

Directionen for Fonden ad usus publicos d. 1ste Februar 1841.

J. S. Møsting. A. W. Moltke.

Angaaende en Reiseunderstøttelse
til Cand. phil. H. C. Andersen.

E. Collin.

Kongens Resolution faldt den følgende Dag:

Vi ville, i Betragtning af de allerunderdanigst anførte Omstændigheder, have Candidatus Philosophiæ H. C. Andersen bevilget til indbemeldte Øjemed en yderligere Understøttelse af 600 Rbd. S. M. af Fonden ad usus publicos.

Kiøbenhavn den 2den Februar 1841.

Christian R.

[Bemærkning med Blyant: Anvises d. 5. Febr. 1841 = 600 rd. r. s.]

Dagen efter, at Pengene var anvist til Udbetaling, sendte Jonas Collin Beløbet til Andersen:

Kiøbenh. 6. Febr. 1841.

Hans Majestæt har været saa naadig, kiære Andersen, at bevilge Dem 300 Sp., og 600 r., som, tilsammenlagte med de 121 r., jeg har

tilbage fra Deres Honorar for Maurerpigen, udgør de 721 r., for hvilke jeg har tilveiebragt det hermed følgende Creditiv.

Det glæder mig, at De saaledes er hjulpen, og sat i Stand til at fortsætte og *fuldende* Deres Reise, thi det bør jeg gjøre Dem opmærksom paa, at med *denne* Sum maa De arrangere Dem saaledes at De gielfri kan komme her tilbage, thi videre Understøttelse til denne Reise maa De ikke gjøre Regning paa

Jeg har været noget uvis, om dette Brev træffer Dem i Rom. Men hvorhen skulde jeg ellers adressere det? Jeg skriver derfor samtidig til Bravo¹⁵⁾, og underretter ham om, at der med Dagsposten afgaaer Brev til Dem, for at han, hvis De, naar det kommer til Rom — noget, hvorover man i saadan Vinters Tid ikke kan gjøre sikker Regning — skulde være afreist, da kan sende det til Dem.

Alle her i Kredsen glæde sig ved det lykkelige Udfald af Deres Ansøgning; gid Efterretningen maa træffe Dem sund og rask. Jeg venter at faae Brev fra Dem inden De modtager dette, — med Klager over, at De maa vente saalænge, ikke sandt! utaalmodig kan De være?

Lev vel kiæreste Andersen

Deres

Collin.

Men vi vender tilbage til Andersen i Rom. Han havde endnu sidst i Januar ikke helt opgivet Rejsedrømmen, selvom »Maurerpigen«s kranke Skæbne var en slem Streg i Regningen. »Jeg havde i dramatisk Henseende ventet mig særdeles meget af dette Arbeide og tildeels baseret min Reiseplan paa dets gunstige Udfald«, skrev han 28. Januar til Generalmajor Christian Høegh-Guldberg. »Nu vil det beroe paa Kongen, hvor meget og hvor snart jeg faaer fra ham, hvad han ved min Afreise af sig selv gav mig Haab om« (»H. C. Andersen og det Collinske Huus«, 115). Saa kom da den 9. Februar Collins Brev af 23. Januar. Det var ikke opmuntrende. Dagbogen resumerer dets Indhold derhen, »at det var uvist med min Ansøgning, og at Theatret ikke syntes at ville betale Maurerpigen, som et heelt Stykke«. »Skrækkeligt Humør«, staar der i Almanaken. Næste Dag skrev han hjem:

Rom den 10. Februar 1841.

Min kjære, gode Fader!

I dette Øieblik fik jeg Deres Brev af 22. Januar, og seer der af, at jeg ikke kan have stort Haab om at erholde nogen Reise-Understøttelse af Kongen, eller i det mindste vil den komme saa seent, at den ikke kan fremme min Reise, jeg skriver derfor nu i Minuttet for at sige Dem at jeg den 24. i denne Maaned, altsaa før De erholder dette mit Brev, reiser til Neapel, jeg bliver der til Slutningen af Marts, men har da ikke flere Penge, end at jeg kan reise lige hjem; det gjør jeg da strax dersom jeg ikke til den Tid i Neapel post restante har faaet et Brev med en Vexel, jeg beder kun om 100 Species,⁶⁾ eller derunder, hvad mit Stykke vel i Overskud fra Skrædder-Regningen har indbragt; med disse kan jeg dog naae Sicilien, vil De lade dette

Creditiv lyde paa Neapel, Florents, Triest og Vien, saa kan jeg hæve hvor jeg trænger meest. Gid De maa erholde dette Brev og kunde svare mig *Postdagen* efter dets Modtagelse. Takke Dem for al Deres faderlige Omhue for mig kan jeg ikke, og lønne Dem, der til staaer ikke min Lykkestjerne i Verden. Med Bitterhed og Smerte forlod jeg mit Fædreland, hvor, kun De og Deres Hjem, samt meget faae, holder mig fast; med en større Liden vender jeg tilbage, men lover Dem at De ikke skal tydeligt see det naar vi atter samles. Gid jeg havde lidt mere¹⁶⁾ Selv-Følelse, af hvad der kan være godt hos mig, det vilde holde mig meget i Veiret, men man maae jo beholde sin Natur. Jeg har havdt to haarde Maaneder her i Rom, dog smerter det mig at forlade denne høist interessante By

— — —
Men jeg maa slutte; Posthuset lukkes i denne Time! Gud glæde Dem og Deres mere, end jeg er blevet glædet i mit Liv! — Hils Deres Kone, *Jonna*¹⁷⁾, Alle der oven paa!¹⁸⁾ snart sees vi jo; vær saa mild mod mig, som Deres Hjerte kan; nogen Frugt haaber jeg dog De skal see af min Reise; i det mindste den, at De det første Aar ikke skal høre noget ondt om et nyt Digterarbejde af mig

Lev vell!

Deres sønlig hengivne

H. C. Andersen.

E. S. Erholder jeg, mod Forventning Penge fra Kongen vil De da, med Hensyn til Creditivet, lade dette lyde, som jeg i et tidligere Brev har skrevet; er det over 200, da paa Athen, Triest og Vien, er det under 200, da paa Neapel, Florents, Triest og Wien.

Af Almanaken fremgaar det, at Collins næste Brev — af 29. Januar — naaede Rom den 15. Februar. »Ingen Reise-Udsigter«, hedder det kort og godt; Andersen fandt, at Brevet »var ikke varmt som ellers« (Dagbogen). Og saa fik han det samtidig med et Brev fra sin moderlige Veninde Fru *Signe Læssøe*, »hvoraf jeg fik at høre at jeg i Heibergs nye Bog er meget ilde behandlet«. Denne Meddelelse bragte ham igen ud af Ligevægt; »Kamp i min Sjæl, om det var gavnligt jeg levede eller ei«, fortæller Dagbogen. Men en Uge efter — 22. Februar — noterer han, at Professor *Gerhard* fra Berlin¹⁹⁾ har tilbudt ham Anbefalingsbreve til Grækenland. Helt har han dog altsaa ikke sluppet Haabet. 25. Februar rejste han til Neapel sammen med Digteren H. P. Holst og Teologen *Peter Conrad Rothe*, den senere Stiftsprovst og Sognepræst. til Frue Kirke i København, der 34 Aar efter holdt Talen over hans Kiste. Den 28. Februar fandt Ankomsten til Neapel Sted. Næste Dag skrev Andersen i Almanaken: »Faaet Brev fra Faderen med Creditiv paa 350 Species«. Dagbogen tilføjer: »Det første jeg saae var paa Creditivet »Athen«; jeg blev jublende glad, satte mig strax til at begynde et Brev til Faderen«. Om Aftenen gik han i Teatret. »Da jeg kom hjem lod jeg hente hvid Capri Viin og fik Holst og

Rothe ind hos mig, vi drak Kongens og Hjemmets Skaal«. Spændingen var udløst.

Den 15. Marts 1841 gik H. C. Andersen ombord paa Dampskibet Leonidas for via Malta og Syra at sejle til Athen. Drømmen om den store Rejse var blevet til Virkelighed.

Noter.

¹⁾ Collins Datter Fru Ingeborg Drewsen (1804—1877).

²⁾ Historiemaleren Adam Müller (1811—1844).

³⁾ Jonas Collins ældste Søn, Kammerassessor Gottlieb Collin (1806—1885).

⁴⁾ Konferensraad Nicolai Abraham von Holten (1775—1850), Medlem af Statsgældsdirektionen.

⁵⁾ Jonas Collins Fødselsdag.

⁶⁾ Skuespillerinden Elisabeth Holst, f. Heger (1811—1891); hun udførte Titelrollen i »Maurenpigen«.

⁷⁾ Jonas Collins næstældste Søn og Andersens nærmeste Ven og Raadgiver (1808—1886).

⁸⁾ 23. Maj 1840 opførtes Øhlenschlägers »Fiskeren og hans Børn« med Musik af J. P. E. Hartmann. Stykket gjorde ingen Lykke og gik kun 3 Gange.

⁹⁾ J. L. Heiberg havde i sin Privatcensur til Jonas Collin over »Maurerpigen«, dat. 16. Aug. 1840, udtrykt sine Tvivl om, hvorvidt Tragedien burde antages, dens Sceneheld vilde være problematisk, idet Stykket savnede »en egentlig *Pointe*, uden hvilken intet dramatisk Værk kan bestaae« (»Andersen og det Collinske Huus«, S. 323—24).

¹⁰⁾ Anna Marie Andersen døde 7. Oktober 1833; 16. December modtog Andersen i Rom Meddelelsen herom gennem et Brev fra Jonas Collin (trykt »Breve til Andersen«, S. 110).

¹¹⁾ Edvard Collins haarde Brev om »Agnete og Havmanden« af 18. Dec. 1833 (»H. C. Andersens Brevveksling med Edvard og Henriette Collin«, I, 1933, S. 201—205 og Noten dertil).

¹²⁾ Skræddermester J. Witzke, St. Kongensgade Nr. 39 (nu Nr. 21).

¹³⁾ Kammerraad P. C. Rindom (1802—1844), Kontorchef, Hovedkasserer og Bogholder ved Det kgl. Teater.

¹⁴⁾ Det saakaldte »Minut-Regulativ« af 22. Oktober 1832, hvor Forestillingens Længde afgjorde Honoraret efter en meget findelt Skala, som opererede ikke blot med Timer, men med Kvarterer. Heller ikke »Maurerpigen« naaede fuld Takst.

¹⁵⁾ Maleren Johan Bravo (1796—1876), 1841 dansk Kunst-Agent i Rom, 1846 dansk Konsul smst.

¹⁶⁾ først skrevet: den heibergske.

¹⁷⁾ Jonna Drewsen (1827—1878), Jonas Collins ældste Barnebarn; gift 1850 med Baron Henrik Stampe.

¹⁸⁾ Collins Svigersøn Assessor Adolph Drewsen boede paa 2. Sal i hans Gaard i Amaliegade Nr. 155 (nu Nr. 9), medens de gamle Collins boede paa 1. Sal.

¹⁹⁾ Arkæologen Friedrich Wilhelm Eduard Gerhard (1795—1867).